

Afrikaanse tienertaal

deur

Salome Marais

Verhandeling

voorgelê ter vervulling van die vereistes van die
graad

Magister Artium (MA)

in Afrikaans

in die Fakulteit Geesteswetenskappe

aan die
Universiteit van Johannesburg
(voorheen RAU)

Studieleier: Prof. A.E. Coetzee

Januarie 2005

ABST

RACT

It is a well-known fact that the speech of young people is in many respects different from the speech of older speakers. This also applies to Afrikaans as spoken by the younger generation. The difference in speech is recognized to such an extent that the media and literature aimed at teenagers make use of

the same words and phrases. That creates the impression that these publications are making use of a specific variety of Afrikaans.

In the present study the researcher has endeavoured to describe the specific nature of teenage language as spoken by Afrikaans teenagers in a bid to establish whether *Tienerafrikaans* could be considered a variety of Afrikaans.

The dissertation first looks at the linguistic research on teenage language in countries like Germany, England and the Scandinavian countries as the existing sociolinguistic descriptions of the speech of teenagers in South Africa are inadequate while no study has yet been carried out on Afrikaans teenage speech. The characteristics of teenage language, such as the use of slang, the use of English words by non-English speakers and the use of pragmatic markers, as observed by researchers such as Androutsopoulos, Andersen and Stenström, served as a starting point for this study. Other characteristics of teenage speech that were emphasised, were the function of socialisation and that teenagers use speech to set them apart from adults and to indicate their membership of the peer group.

In an attempt to describe the non-standard forms used in media and literature aimed at teenagers, an in-depth study was made of language forms that appear in *Tienerafrikaans*. The data for the study came from lists of words supplied by teenagers, questionnaires, letters to *Jip*, a teenage supplement to *Beeld*, and interviews with teenagers.

The results indicated the following:

- *Tienerafrikaans* is an informal register of Afrikaans making use of certain linguistic phenomena, like slang, code switching, borrowing and calque.
- The wide range of non-Afrikaans lexical items that are used by Afrikaans teenagers are mostly derived from English.
- Afrikaans teenagers are capable of creating new words and slang expressions in Afrikaans.

The study also indicated that the claim by critics that authors made use of teenage language in books aimed at teenage readers, is justified. To a certain extent authors made use of the same lexical items and informal style that was identified from the data.

The conclusion drawn is that the term *Tienerafrikaans* could be applied to the mixed language spoken by a significant number of Afrikaans teenagers and that *Tienerafrikaans* is a variety of Afrikaans.

BEDANKINGS

My hartlike dank gaan aan

- ❖ my studieleier, Prof. Anna Coetzee vir die eindelose geduld en leiding en die noukeurige nagaan van die teks. Sonder u hulp sou hierdie verhandeling nooit verskyn het nie.
- ❖ my ma, Truia, vir aanhou en uithou en moed inpraat.
- ❖ my suster, Gerrie, wat altyd gereed was om te help.
- ❖ Babs von Ehrenburg, vakbibliotekaresse van die Randse Afrikaanse Universiteit vir al die hulp.
- ❖ oom Piet Wietch, wat my aan die dink gesit het.
- ❖ al die tieners wat nie omgee het dat die "Tannie" na hulle gesprekke luister nie, en veral aan Arno.
- ❖ Tisa Viviers vir die proeflees.

ERKENNING

Ek erken graag die finansiële hulp van die Randse Afrikaanse Universiteit asook die Mardene Marais en Ceba Cuyler Beursfondse.

Inhoudsopgawe

1	Inleiding: Perspektief	1
1.1	Probleemstelling	1
1.2	Bestaande navorsing oor tienertaal	1
1.2.1	Buitelandse navorsing en publikasies	1
	• Die rol van sleng	1
	• Die rol van prestige van etniese taalgebruik	2
	• Die rol van Engels in die taalgebruik van nie-Engelssprekende jeugdige	3
	• Die rol van taal as sosialiseringmiddel	3
	• Die rol van leksikale vernuwing	3
	• Die rol van styl en register	4
1.2.2	Suid-Afrikaanse navorsing	4
1.2.3	Samevattend	4
1.3	Doelwitte van hierdie studie	4
1.4	Afbakening van die studieveld	4
1.4.1	Taalgebruik	5
1.4.2	Die teikengroep	5
1.4.3	Jeuglektuur	5
1.4.4	Gesproke tienertaal	6
1.5	Navorsingsmodel	6
	• Variasie as uitgangspunt	7
	• 'n Bepaalde variëteit as 'n register	7
	• Afbakening van 'n navorsingsgroep	7
1.6	Navorsingsprosedure	8
1.7	Bronne waaruit tienertaal vasgestel kan word	9
1.8	Uiteensetting	9
2	Terminologiese oriëntering: Primêre terme en begrippe	10
2.0	Inleidend	10
2.1	Jeug, jeugdige, adolessent en tienerjarige/tiener	10
	• Woordeboekverklarings	10
	• Gebruik van die term jeug in die literatuur	11
	• Keuse van terme vir hierdie studie	11
2.2	Tienertaal	12
2.2.1	Tienertaal as weerspieëling van leeftyd fase	12
2.2.2	Tienertaal as weerspieëling van taalingesteldheid	13
2.2.3	Tienertaal as identifiseringmiddel met 'n bepaalde groep	13
2.2.4	Tienertaal en linguistiese verandering	14
2.2.5	Die gebruik van die term tienertaal in hierdie studie	15

2.3	Jeuglektuur	15
	• Jeugliteratuur	15
	• Jeugmedia	15
2.4	Linguistiese verskynsels	15
2.4.1	Sleng	16
	1) Eienskappe van sleng	17
	a) Linguistiese klassifikasie van sleng	17
	b) Die informele aard van sleng	18
	c) Sleng se bydrae tot groeidentifikasie	18
	d) Innoverende en kreatiewe aard van sleng	18
	2) Onderzoek na sleng as taalverskynsel	19
	a) Buitelandse navorsing en publikasies oor die sleng van jeugdiges	19
	b) Suid-Afrikaanse navorsing en publikasies oor die sleng van jeugdiges	20
	3) Onderwerpe wat hulle veral tot die totstandkoming van sleng leen	20
	4) Vereistes vir woorde om sleng te wees	20
	5) Herkoms van slengwoorde en –uitdrukkings in Afrikaans	20
	6) Aanvaarding van sleng in die omgangstaal	21
	7) Redes vir die gebruik van sleng	21
	8) Redes waarom tieners sleng gebruik	21
	a) Groepsidentiteit	22
	b) Rebellerende teen gesag	22
	9) Omstandighede waaronder sleng gebruik word	23
	10) Situasies waar sleng nie gepas is nie	23
2.4.2	“Slanguage”	24
	• Egte sleng	24
	• Taboewoorde	25
	• Modewoorde	25
	• “Proxy” woorde	25
	• Pragmatiese merkers	25
2.4.3	Kodewisseling	26
	• Inleidend	26
	• Linguistiese aspekte van kodewisseling	26
	• Grammatikale beperkinge by kodewisseling	28
	• Sosiale motivering vir kodewisseling	29
	• Kodewisseling binne intergroepkommunikasie	30
	• Kodewisseling binne die Suid-Afrikaanse situasie	31
2.4.4	Calque	31
2.4.5	Ontlening	32
	• Verskil tussen kodewisseling en ontlening	32
	• Leenwoorde in Afrikaanse tienertaal	34

2.4.6	Kodevermenging	36
	• Verskil tussen kodewisseling en kodevermenging	36
2.4.7	Taalversteuring	37
2.5	Sosiolinguistiese begrippe	37
2.5.1	Variëteit	37
2.5.2	Register en styl	38
	• Register	38
	• Styl	39
	▪ Gebruik van informele styl	39
	a) Gedrukte media	39
	b) Literatuur	40
	c) Uitsaaiwese	40
2.5.3	Groeptaal	41
	• Jargon	41
	• Anti-language	41
	• Flaaitaal	43
	• Gaytaal	43
2.6	Samevatting	44
3	Navorsing oor tienertaal	45
3.0	Inleidend	45
3.1	Labov se navorsing oor die taalgebruik van Afro-Amerikaanse jeugdiges	46
	• Waarde van Labov se bevindinge vir hierdie studie	46
3.2	Eckert se navorsing oor die taalgebruik van 'n groep Amerikaanse adolessente	47
	• Sosiale groepe	47
	• Verskil in die taalgebruik van dié groepe	47
	• Waarde van Eckert se bevindinge vir hierdie studie	47
3.3	Die taalgebruik van Skandinawiese tieners	47
	• UNO (Språkkontakt och ungdomsspråk i Norden)	47
	a) Diskoersmerkers	48
	b) Sleng	49
	c) Groeiende invloed van kontak met ander tale	50
	• Die waarde van die UNO-projek vir hierdie studie	50
3.4	Die taalgebruik van Duitse jeug	50
	• Slobinski en Heins (1998)	50
	• Androutopoulos (1999; 2000; 2001)	51
	a) Inbedding van Engelse elemente	52
	b) Grammatikalisasie in tienertaal	52
	c) Sleng as sosiolinguistiese veranderlike	52
	d) Slengvernuwing	53
	e) Sosiale identiteit	54

f)	Gebruik van Engelse “patrone” in tienertaal	54
g)	Gebruik van afwykende skryfvorme in tienertaal	54
•	Waarde van bogenoemde navorsing vir hierdie studie	55
•	Ehmann (2001)	55
3.5	Die taalgebruik van Britse Engelssprekende tieners	55
•	Stenström (1997)	55
•	Andersen (1999)	55
a)	Stopwoorde	56
b)	Pragmatiese merkers	56
•	Die waarde van bogenoemde navorsing van Andersen en Stenström vir hierdie studie	57
3.6	Die sleng van Amerikaanse studente	57
•	Sanders (2002)	57
3.7	Tienertaal in Suid-Afrika	57
•	Sleng van Engelssprekende tieners	57
•	Waarde van bogenoemde navorsing vir hierdie studie	58
3.8	Verwysing na Afrikaanse tienertaal in algemene bronne	58
•	Informeel substandaardvorm	59
•	Taalvorm deurspek met Engels	59
•	Ontevredenheid oor die gebruik van tienertaal	59
3.9	Samevatting	60
4	Afrikaanse tienertaal	61
4.0	Inleidend	61
4.1	Die gebruik van Engelse woorde	61
•	Die gebruik van “goeie” Engelse woorde	61
•	Die gebruik van Engelse modewoorde	62
•	Gebruik van Engelse woorde as deel van 'n uitdrukking	62
•	Morfologiese verbinding van Afrikaanse en Engelse woorde	63
a)	Afleidings	63
b)	Samestellings	64
c)	Nuwe skeppings	64
4.2	Engelse slengwoorde en -uitdrukkings	64
4.3	Die gebruik van nuwe Afrikaanse skeppings	67
4.4	Verafrikaansde woorde	67
4.5	Die gebruik van Afrikaanse slenguitdrukkings	68
4.6	Gebruik van direkte vertalings uit Engels	69
4.7	Uitspraak	69
4.8	Die gebruik van pragmatiese merkers	71
4.9	Die gebruik van woorde met teenoorgestelde betekenis	72
4.10	Gebruik van kru taal	73
•	Engelse slengwoorde	73

•	Samestellings van Engelse en Afrikaanse woorde	73
•	Afrikaanse kru woorde	73
•	Eufemismes	74
•	Sosiale betekenis	75
4.11	Samevatting	75
•	Ooreenkoms met tienertaal van ander nie-Engelssprekende lande	75
•	Die gebruik van sleng	76
•	Die gebruik van Engelse woorde	76
•	Skepping van nuwe woorde en uitdrukkings in Afrikaans	76
5	Tienertaal in die Afrikaanse jeugliteratuur en ander geskrewe literatuur	77
5.0	Inleidend	77
5.1	Jeugverhale	77
•	Standpunte van uitgewers en skrywers oor die gebruik van tienertaal in jeugboeke	78
•	Uitsprake in resensies van jeugboeke oor die gebruik van tienertaal	78
•	Reaksie op taalgebruik in jeugboeke	81
5.2	Motivering vir die keuse van jeugboeke	82
5.3	Voorkoms van Tienerafrikaans in jeugboeke	82
5.4	Taalgebruik in jeugboeke	86
5.4.1	Die gebruik van Engelse woorde	86
•	Die gebruik van “goeie” Engelse woorde	86
•	Morfologiese verbinding van Afrikaanse en Engelse woorde	87
a)	Afleidings	87
b)	Samestellings	88
5.4.2	Die gebruik van Engelse slengwoorde en -uitdrukkings	90
5.4.3	Die gebruik van Engelse modewoorde	91
5.4.4	Die gebruik van nuwe Afrikaanse skeppings	91
5.4.5	Die gebruik van verafrikaansde woorde	92
5.4.6	Die gebruik van Afrikaanse slenguitdrukkings	94
5.4.7	Gebruik van direkte vertalings uit Engels	95
5.4.8	Die gebruik van pragmatiese merkers	95
5.4.9	Gebruik van kru taal	96
5.5	Tienertaal in jeugtydskrifte	99
•	Fanzines	99
•	Engelse roetines en onderhandelde omgangstaal	100
•	Jip: tiperend van internasionale tendense	101
•	Linguistiese keuse in Afrikaanse jeugmedia	101
5.6	Akkomodering van tienertaal	102

•	Tienertaal in advertensies	102
•	Tienertaal in ander vorme van jeuglektuur	103
•	Verwysing na tienertaal in die algemeen	103
5.7	Tieners se keuse van leesstof	104
5.8	Samevatting	104
6	Tienertaal as variëteit van Afrikaans	105
6.0	Inleidend	105
6.1	Die taalrepertorium van 'n spreker van Tienerafrikaans	105
6.2	Die posisie van tienertaal binne Afrikaans	106
6.3	Standaardtaal	109
6.4	Taalverskeidenheid in Afrikaans en die posisie van Tienerafrikaans daarteenoor	110
6.4.1	Standaardafrikaans as variëteit van Afrikaans	110
6.4.2	Informele Standaardafrikaans	112
6.4.3	Omgangsafrikaans	112
•	Sosiolekte	112
•	Omgangstaal en vernekulêr	113
a)	Omgangstaal	113
b)	Vernekulêr	115
•	Vergelyking tussen omgangstaal, vernekulêr en Tienerafrikaans	115
•	Register	116
a)	Tienerafrikaans as register	116
b)	Tienerafrikaans as informele styl	116
c)	Tienerafrikaans as groeptaal	117
i)	Jargon	117
ii)	Anti-language	117
iii)	Flaaitaal	118
▪	Ooreenkomste tussen flaaitaal en Tienerafrikaans	118
▪	Linguistiese aspekte van flaaitaal	118
iv)	Tienerafrikaans en gaytaal	120
6.5	Tienertaal as linguistiese verskynsel	121
6.5.1	Tienerafrikaans en sleng	121
•	Gronde waarop Tienerafrikaans van sleng verskil	121
6.5.2	Tienerafrikaans en slanguage	123
6.5.3	Tienerafrikaans en kodewisseling	125
6.5.4	Tienerafrikaans en kodevermenging	126
6.5.5	Tienerafrikaans en taalversteuring	127
6.6	Samevatting	129
7	Slotsom	131
7.1	Samevattend	131
7.2	Voorstelle vir moontlike studieonderwerpe	132

BYLAE	133
Bylaag A: Woordelyste	133
i) Data uit Jip	133
ii) Data uit skoolwoordelyste	136
iii) Vraelys aan leerlinge aan die Wes-Rand	139
Bylaag B: Onderhoud	142
Bylaag C: Briefwisseling	151
Verwysingslys	155

